

Ulriksdal 8 februari 2022

Näringsdepartementet
n.remissvar@regeringskansliet.se
nisrin.khedr@regeringskansliet.se

WWF:s remissvar

Vägen mot fossiloberoende jordbruk SOU 2021:67

WWF:s utgångspunkt för klimatpolitiken

WWF arbetar för en hållbar klimatomställning i linje med 1,5-gradersmålet. Med hållbar menar vi en omställning som tar hänsyn till alla miljömässiga och sociala hållbarhetsaspekter. Det är därför viktigt att de åtgärder som föreslås kan minska både klimatpåverkan och negativa effekter på den biologiska mångfalden samt bidra positivt till andra miljömål. Klimatåtgärder som riskerar att avsevärt ge upphov till negativa effekter på den biologiska mångfalden, i Sverige och/eller andra delar av världen, ska inte genomföras. Klimatåtgärder i Sverige får inte heller väsentligt öka klimatutsläppen i andra delar av världen.

Övergripande synpunkter på utredningen

Viktigt att fasa ut jordbrukets fossila utsläpp- men det behövs även insatser för ökad kolinlagring och minimerade biogena utsläpp

WWF välkomnar många av utredningens förslag för att styra svenskt jordbruk mot ett minskat beroende av fossila insatsvaror i form av drivmedel och mineralgödsel. För att nå netto-nollutsläpp av växthusgaser senast 2045 måste utsläppen från fossila bränslen fasas ut inom alla sektorer. Vad gäller jordbrukets klimatutsläpp är dock en stor andel knutna till diffusa biologiska (biogena) processer som sker spritt i landskapet över stora ytor. Dikade torvmarker (organogena jordar) avger koldioxid. Lustgas avgår när kväve från gödsel omsätts i marken. Idisslarna (nötkreatur och får) andas ut metan. Samtidigt har jordbruket stora möjligheter att lagra in kol i marken genom flera odlingsmetoder. WWF inser behovet att avgränsa utredningens uppdrag, men vill lyfta nödvändigheten att politiken i andra utredningar och politiska initiativ tar fram styrmedel för att realisera jordbrukets potential att lagra in mer kol, samt minimera biogena utsläpp samtidigt som försörjningsförmågan¹ säkerställs och Sveriges självförsörjningsgrad² vad gäller livsmedel ökar på ett hållbart sätt.

Utredningen saknar skarpa förslag för att minimera och effektivisera energianvändningen inom jordbruket

WWF uppskattar att utredningen tydliggör att ett minskat beroende av fossila insatsmedel till jordbruket och en ökad inhemsk produktion av biodrivmedel och gödningsmedel skulle öka jordbrukets (och därmed Sveriges) försörjningsförmåga. Merparten av de insatsmedel (drivmedel, gödselmedel, växtskyddsmedel, utsäde och foder) som används inom jordbruket i dag är importerade. I en händelse av kris är den svenska livsmedelsproduktionen sårbar. WWF vill betona behovet att arbeta både med att effektivisera och minimera användningen av insatsmedel, samt att stimulera lösningar som bygger på fossilfri teknik. Medan utredningen har ett flertal skarpa förslag för att styra mot ökad användning av förnybara drivmedel, saknas nya idéer för att effektivisera och minska användningen av drivmedel och gödselmedel. WWF hade till exempel önskat att utredningen undersökt om jordbruksavdraget (som föreslås inom ramen för en "grön skatteväxling") kunnat kopplas till tydliga motprestationer på klimatområdet, till exempel i form av tredjepartscertifieringar som omfattar klimatåtgärder (ex Svenskt Sigill Klimatcertifierad) eller genomgångna hållbarhetsutbildningar/rådgivningar i Greppa Näringen (Energikollen, Klimatkollen, Växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden, Integrerat växtskydd, Kväve- och fosforstrategier etc).

Biodrivmedel måste leda till ökad miljönytta i ett brett hållbarhetsperspektiv

WWF anser att biodrivmedel som produceras hållbart och bygger på ett hållbart uttag av biomassa har en roll i klimatomställningen. Vad gäller produktionen av biodrivmedel från svensk råvara från jordbruket bör denna kunna öka, förutsatt att bevarandet av biologisk mångfald och andra miljövärden inte påverkas negativt. WWF vill understryka att det är centralt att ekonomisk stimulans till ökad produktion och användning av förnybara drivmedel inom jordbruket inte bör omfatta grödor med hög risk för negativa hållbarhetseffekter av förändrad markanvändning (iLUC-effekter), som oljepalm. De åtgärder som föreslås bör idealt minska klimatpåverkan, stärka den biologiska mångfalden samt bidra positivt till andra miljömål.

I den klimatpolitiska handlingsplanen (prop. 2019/20:65) framhåller regeringen vikten av att de lösningar som tas fram för att ställa om Sverige också ska kunna exporteras för att bidra till hållbar omställning i andra länder. En omställning som bygger på att Sverige köper upp stora delar av världsmarknaden för biodrivmedel, trots goda biomasstillgångar jämfört med många andra länder, är en omställning som är svår att exportera. Enligt företagets rapportering enligt hållbarhetslagen baserades 88 procent av de hållbara biodrivmedel som användes i Sverige under 2020 på råvaror från andra länder. Sverige behöver därför öka självförsörjningsgraden och bidra till att utveckla tekniker som möjliggör användning av nya, hållbart framställda biomassaresurser. Sverige kan då med större trovärdighet visa på en omställningsväg som fler kan inspireras att följa.³

Slytäkt kan ge 5-8 TWh och samtidigt gynna biologisk mångfald

WWF vill lyfta en biomassaresurs från odlingslandskapet som ofta glöms bort. Bakgrunden är att de senaste årtiondena har inneburit en kontinuerlig igenväxning av odlingslandskapet. Genom uttag av biomassa (mekanisk slytäkt) från miljöer som tidigare varit öppna gynnas arter knutna till det hävdberoende jordbrukslandskapet. I en uppdaterad studie⁴ av potentialen för hållbart uttag av biomassa från jordbruket inkluderas slytäkt som ett nytt bidrag till kalkylen. Slytäkt uppskattas kunna bidra med 5-8 TWh. Ökad slytäkt av det igenväxande odlingslandskapet och från infrastrukturmiljöer som kraftledningsgator, vägkanter, banvallar mm skulle enligt en annan rapport⁵ från Centrum för biologisk mångfald kunna bidra med cirka 5-10 TWh under 15-20 år. Det är viktigt att slytåkten anpassas på bestånds- och landskapsnivå för att gynna den biologiska mångfalden. Gamla, grova och blommande träd och buskar måste sparas. Även torrträd och döende träd måste sparas för att stärka biologisk mångfald. Slyröjningen bör utföras tidig höst eller vinter, när fåglarnas häckningsperiod är över, insekter har hittat sin

övervintringsplats och det är mindre risk att störa fladdermöss. Lagringshögar av grenar, toppar (grot) och sly kan utgöra fångstfällor för hotade vedinsekter och för att undvika det bör översta lager av en grot/slyhög lämnas eller transport och flisning ske innan insektssvärmning³. Enligt ovanstående rapport⁴ har utvecklingen av skördetekniker öppnat upp för mer kostnadseffektiva skördesystem för slytäkt. Ökad efterfrågan på vedbiomassa som uppfyller förnybartdirektivets hållbarhetskriterier talar även för denna råvaruresurs, som åtminstone i dagsläget inte konkurrerar med matproduktionen⁶.

Sammanfattande synpunkter på utredningens förslag

- WWF stödjer utredningens huvudförslag om en “grön skatteväxling” där ett jordbruksavdrag införs och växlas mot en utfasning av den återbetalning av dieselskatten som jord-, skogs- och vattenbrukets företag i dag kan ansöka om. För att förslaget ska styra mot utsläppsminskningar måste tydliga klimatkrav kopplas till jordbruksavdraget, anser WWF.
- WWF stödjer förslaget att en biopremie införs som ett nationellt stöd för att utjämna den prisskillnad som finns mellan fossila och förnybara drivmedel. WWF bedömer att biopremien kan behövas under *en begränsad period* till dess att ett tekniskifte mot elektrifiering och ev andra tekniker skett inom jordbruket. WWF anser också att en ökad efterfrågan på hållbara biodrivmedel inom svenskt jordbruk i hög utsträckning bör mötas av en ökad inhemsk produktion av biodrivmedel, som bygger på ett hållbart uttag av inhemsk biomassa. Biopremien bör omfattas av kontrollstationer som innebär att dess bidrag till ökad klimatnytta och hållbarhet säkerställs. Biopremien får inte hindra övergången till nya tekniker och mer hållbara alternativ med större klimatnytta. WWF bedömer att biopremien på sikt bör kunna fasas ut, i takt med att fossila drivmedel ökar i pris (får bära en större kostnad för negativa externa effekter) och om mer hållbara tekniker och drivmedel utvecklas för jordbruket.
- WWF välkomnar förslaget att den befintliga klimatpremien utvidgas till att omfatta arbetsmaskiner som drivs av biogas och bioetanol. Genom utvidgningen öppnas möjligheter för jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner att kunna omfattas.
- WWF stödjer utredningens förslag att det gödselgasstöd och biogasstöd (uppgraderingsstöd) som finns förlängs och utökas samt att en förvätskningspremie införs.
- Utredningen föreslår att Jordbruksverkets instruktion förtydligas vad gäller myndighetens ansvar att bevaka jordbrukets konkurrenskraft och lönsamhet. Utredaren föreslår också att ett antal nya indikatorer i den årliga uppföljningen av Livsmedelsstrategin införs, till exempel prisutvecklingen på olika insatsmedel (gödsel, växtskyddsmedel, foder och drivmedel). WWF har inget emot att dessa indikatorer införs, men menar samtidigt att den årliga uppföljningen av Livsmedelsstrategin måste ha en adekvat uppföljning av hur miljö- och klimatarbetet inom sektorn fortskrider. Jordbruksverket har enligt myndighetsinstruktionen ansvaret att samordna uppföljning, utvärdering och rapportering av miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. WWF noterar att årsrapporten 2021 har en mer utvecklad uppföljning av hållbarhetsarbetet och vill att Jordbruksverket fortsätter utveckla och bevaka lämpliga miljö- och klimatindikatorer för jordbruket.

Synpunkter på utredningens rekommendationer

Utöver förslagen ovan lämnar utredningen ett antal rekommendationer.

- Utredningen rekommenderar satsningar vad gäller forskning och utveckling av nya affärsmodeller för att svenska jordbruksföretag ska kunna få betalt för högre kostnader för fossiloberoende produktion från övriga delar av livsmedelskedjan. WWF välkomnar sådana satsningar. Merkostnader som insatser för klimat och miljö innebär för jordbruksföretagen måste kunna föras vidare till konsumenterna, för att upprätthålla jordbruksföretagens ekonomiska hållbarhet. WWF har noterat ett ökat intresse från många stora aktörer inom livsmedelskedjan som vill bidra i hållbarhetsarbetet och premiera hållbart jordbruk. I sammanhanget kan Baltic Stewardship Initiative⁶ nämnas där WWF arbetar tillsammans med aktörer i hela livsmedelskedjan för att utveckla modeller för att handel och livsmedelsindustri ska kunna premiera jordbruksföretag som använder Östersjövänliga jordbruksmetoder.
- Utredningen rekommenderar att staten framöver genom till exempel Industriklivet och/eller Klimatklivet stödjer de planer på produktion av fossilfri mineralgödsel som finns i Sverige. Kommersiell produktion av fossilfri mineralgödsel kommer under 2023 starta i Norge, Nederländerna och Australien. Men även i Sverige finns planer på att tillverka fossilfri mineralgödsel genom användning av grön vätgas. LKAB driver projektet ReeMap som syftar till att återvinna fosfor ur gruvavfall och att producera grön ammoniak som sedan kan användas för tillverkning av fossilfritt mineralgödselkväve. Full produktion uppskattas kunna uppnås 2027. Projektet räknar med att produktionen av mineralgödsel kommer innebära uteblivna utsläpp på 700 000 ton koldioxid (motsvarar cirka 1 procent av Sveriges utsläpp 2019). WWF anser att en satsning på fossilfri produktion av mineralgödsel i Sverige har flera fördelar och därför är angelägen. Fosfor är en ändlig resurs och merparten av de globala fosforreserverna finns i ett fåtal länder. Återvinning av fosfor från befintligt gruvavfall minskar behovet att bryta jungfrulig fosfor i andra länder. Genom en fossilfri inhemsk produktion av mineralgödselkväve samt återvinning av ren fosfor ur restprodukter från gruvavfall minskar både klimatpåverkan och sårbarheten i den svenska livsmedelsproduktionen.
- WWF menar i likhet med utredarna att rådgivningsmöjligheterna inom Greppa Näringen i form av Klimatkollen och Energikollen bör fortsätta. WWF:s bedömning är att denna typ av rådgivning på gårdsnivå är mycket värdefulla för att stimulera och inspirera till mer klimateffektiv användning av gårdens alla resurser och insatsvaror.
- WWF anser liksom utredarna att Klimatklivet är ett viktigt styrmedel för att ställa om jordbrukets arbetsmaskiner/anläggningar och att jordbruket fortsatt bör vara prioriterat. Klimatklivet är ett investeringsstöd till lokala och regionala åtgärder som minskar utsläppen av koldioxid och andra gaser som påverkar klimatet. Stödet administreras av Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Sedan 2019 är jordbruket särskilt prioriterat på samma sätt som innovativ teknik och åtgärder som främjar andra miljö kvalitetsmål är. Detta innebär att om åtgärder med likvärdig klimatnytta ställs mot varandra så har dessa kategorier företräde. Hittills har det beviljats stöd till drygt 400 aktörer inom jordbrukssektorn. De flesta stöden har beviljats till åtgärder som syftar till att byta från fossila bränslen till förnybar energi till spannmålstorkar, andra inomgårdsmaskiner och för uppvärmning. Utredningen konstaterar att potentialen att ställa om och elektrifiera arbetsmaskiner inom jordbruket på kort sikt gäller gårdsnära arbetsmaskiner, till exempel genom automatisering av utfodring och utgödsling. Maskiner som används för

jordbrukets fältarbete är mer utmanande att elektrifiera. Behovet av hög och relativt konstant belastning gör det svårare att återvinna energi på samma sätt som det går att göra i arbetscykler för hjullastare och grävmaskiner, där inbromsning och släppt hydraultryck kan utnyttjas för att ladda batterier. Försök med utbytbara batterier (modulära batterisystem) pågår, vilket på sikt kan lösa tillgången till el under arbetstoppar inom jordbruket.

- WWF instämmer med utredningen att det krävs stora satsningar på forskning och utveckling av arbetsmaskiner som drivs av hållbara förnybara bränslen, liksom av nya hållbara biodrivmedel från inhemsk råvara. Utredningen konstaterar också att det behövs fler fullskaliga anläggningar för produktion av hållbara biodrivmedel i Sverige. Det gäller inte minst utvecklingen av tekniker för att omvandla lignocellulosa från t ex slytäkt (se ovan) till biodrivmedel. WWF vill också särskilt lyfta potentialen med nya gröna bioraffinaderier som kombinerar odling av grödor för bioenergi och förädling av proteiner. Biomassan som processas är gräs, gräs/klöver i blandning eller t ex lusern. Gemensamt för dessa råvaror är att de kommer från perenna grödor. Därmed blir miljöfördelarna vid odlingen av biomassan många: ökad kolinlagring i marken, minskat näringsläckage och minskad användning av bekämpningsmedel. Dessutom ger odlingen växtföljdseffekter, såsom högre skördar och minskat ogrästryck i spannmål. Raffineringen ger en presskaka och "juice" som fungerar som råvaror för att producera biogas och etanol. Därutöver kan ett proteinkoncentrat utvinnas som kan ersätta importerat sojamjöl. Förädlingstekniken kan öka intresset för vallodling i spannmålsdominerade regioner med lite djur, vilket är bra för bördigheten och leder till ökad kolinlagring.
- WWF stödjer utredningens rekommendation att det bör finnas fortsatta möjligheter till investeringsstöd till biogasanläggningar för att förädla stallgödsel till biogas och rötresten. Rötning av biogas från stallgödsel har flera miljöfördelar. Rötningen minskar utsläppen från gödselbrunnar och den producerade biogasen kan ersätta fossila bränslen antingen genom att förbrännas till el och värme eller uppgraderas till fordonsgas. Rötresten ger också ett mer koncentrerat gödningsmedel som är enklare att transportera. Biogasproduktion kan därför vara ett bra sätt att fördela näringsämnen över en större region. I Sverige har parallella stödsystem funnits för att stimulera etableringen av biogasanläggningar. Investeringsstöd har finansierats både genom den gemensamt finansierade jordbrukspolitiken och via nationella satsningar. I regeringens förslag till ny strategisk plan för jordbrukspolitiken 2023-2027 finns dock inte investeringsstödet för biogasanläggningar kvar. I och med denna förändring i jordbruksstöden krävs viss förstärkning av den nationella satsningen på området inom Klimatklivet. WWF noterar att en sådan redan gjorts genom att Klimatklivet utvidgas för att stödja biogasanläggningar för gödselbaserad elproduktion.⁷ Under 2016 rötades bara drygt 4 procent av stallgödseln.⁸ Produktionen av gödselbaserad biogas bedöms kunna öka tiofaldt fram till 2030 enligt Biogasutredningen Mer biogas! SOU 2019:63.
- WWF instämmer i utredarens rekommendation att Sverige bör stödja införandet av ett verktyg för prissättning på koldioxid på varor, t ex mineralgödsel, som importeras till EU från tredje land införs, dvs. en så kallad Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). Mineralgödselproduktionen inom EU har lägre utsläpp av växthusgaser än mineralgödsel som kommer från andra delar av världen. Det är i dag mer än dubbelt så höga utsläpp från det kväve-mineralgödsel som produceras utanför EU. För att minska risken för koldioxidläckage, det vill säga att produktion flyttar utanför EU har EU-kommissionen inom ramen för den gröna given lagt ett förslag om införandet av ett nytt verktyg för att

prissätta koldioxidutsläpp för varor med höga utsläpp som importeras till EU, en så kallad Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). Det skulle därmed finnas ett incitament för de företag som vill exportera mineralgödsel till EU att införa katalytisk rening för att rena bort lustgas, vilket skulle sänka utsläppen till en nivå som motsvarar den från anläggningar inom EU. Om all kväve-mineralgödsel skulle produceras med samma standard och krav som finns inom EU skulle utsläppen från mineralgödseln som används i Sverige kunna minskas med drygt 170 000 ton CO₂e per år.

- Utredaren föreslår att insamling och återvinning av ensilageplast ökas genom satsningar på att öka kunskapen om innehållet i plasten och om insamlingssystemet. Utredaren föreslår också att tillgängligheten i insamlingssystemet för återvinning av ensilageplast ökas. För WWF är det angeläget att jordbruket likväl som övriga sektorer i samhället utvecklar nya lösningar som inte är beroende av plast av fossilt ursprung.

Ytterligare kommentarer på några av utredningens huvudförslag

Utfasning av återbetalningen av dieselskatten

”Utredningen föreslår att den återbetalning av dieselskatt som jord-, skogs- och vattenbrukets företag kan ansöka om stegvis fasas ut till år 2030.”

För att nå klimatmålen behöver alla sektorer i samhället ställa om från fossilt till förnybart. Dagens återbetalning av energi- och koldioxidskatt på fossila bränslen innebär att fossila bränslen subventioneras. WWF menar att stöd till verksamheter eller sektorer inte bör ske genom nedsättning av skatt på fossila drivmedel, eftersom det motverkar klimatomställningen. Den sammantagna effekten av dagens styrmedel och skattesystem gör det dyrare för lantbrukare att köra på 100 procent förnybara drivmedel än på fossilt. Genom att slopa skatterabatten på diesel minskar prisskillnaden mellan förnybara och fossila drivmedel. WWF anser att det är rimligt att genomföra utfasningen av återbetalningen av energi- och koldioxidskatten stegvis till år 2030 för att säkerställa tillgång på hållbara alternativ till fossil diesel och ge jordbruksföretagen viss tid att ställa om.

Införandet av ett jordbruksavdrag

”Utredningen föreslår att ett jordbruksavdrag införs. Avdraget ska baseras på företagets intäkter och omfatta företag inom jord-, skogs- och vattenbruk. Avdraget utgör ena delen i en grön skatteväxling där den andra delen utgörs av en utfasning av den återbetalning av energi- och koldioxidskatten som jord-, skogs- och vattenbruksföretag har möjlighet att ansöka om i dag. Avdraget kommer att behöva anmälas till EU-kommissionen som ett statsstöd.”

WWF har inte i detalj analyserat jordbruksavdragets utformning, men stödjer på en principiell nivå en grön skatteväxling som ökar skatten på fossila utsläpp och minskar inkomstbeskattningen genom ett avdrag (på 7 procent) av jordbruksintäkten. Enligt utredaren kan utfasningen av återbetalningen av dieselskatten bara genomföras om det svenska jordbrukets konkurrenskraft samtidigt stärks genom ett jordbruksavdrag. Utredaren hänvisar till Miljömålsberedningens betänkande ”En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige” (SOU 2016:47) som föreslår att skattenedsättningarna för diesel på arbetsmaskiner ska fasas ut på ett sätt som tar hänsyn till effekter på minskad konkurrenskraft. Utredningen gör bedömningen att förslaget inte strider mot statsstödsreglerna eftersom det inte medför någon konkurrensfördel gentemot

jordbruksföretag i andra medlemsstater. Förslaget är en del i en skatteväxling och anses därför vara konkurrensneutralt.

Enligt utredningens förslag växlas jordbruksavdraget mot borttagandet av en direkt klimatskadlig subvention. För att utredningens förslag ska driva fram en klimatomställning krävs att jordbruksavdraget kopplas till tydliga klimatkrav. En möjlighet är att enbart göra jordbruksavdraget tillgängligt för företag som är klimatcertifierade genom Svenskt Sigill Klimatcertifierad eller annan liknande tredjepartscertifiering. Jordbruksavdraget kan också kopplas till genomgången hållbarhetsutbildning i sparsam körning, deltagande i Greppa Näringens rådgivningar (Energikollen, Klimatkollen, Växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden, Integrerat växtskydd, Kväve- och fosforstrategier etc) för att skärpa styrningen mot resurseffektivisering. Sparsam körning vid traktorarbeten kan ge bränslebesparingar på runt 20 procent.

En biopremie för rena biodrivmedel införs

”Utredningen föreslår att en ny biopremie införs för rena biodrivmedel. Biopremien föreslås omfatta tillgängliga biodrivmedel med undantag för biogas.”

Utredaren konstaterar att omsättningen av arbetsmaskiner är låg inom jordbruket. Många arbetsmaskiner har en lång livslängd, eftersom de används få timmar per år (ex skördetröskor). På kort sikt (till år 2030) bedöms därför den största potentialen för att minska fossilberoendet för drift av jordbrukets arbetsmaskiner vara att öka användningen av biodrivmedel i den befintliga maskinparken. Teknik/arbetsmaskiner som kan drivas av el eller vätgasdrift saknas i dag. På längre sikt (2045) är ett teknikskifte sannolikt. Självkörande arbetsmaskiner och nya system för att bruka marken finns under utveckling. Biogasdrift, elektrifiering eller vätgasdrift kräver i regel nya maskiner.

I dagsläget (juli 2021) får en jordbrukare som väljer att använda biodrivmedel som FAME eller HVO istället för fossil diesel betala 2-3 kronor mer per liter. Av den anledningen utgör biodrivmedelsanvändningen bara 2,4 procent av jordbrukets totala drivmedelsanvändning. Utredningen föreslår därför att en biopremie införs som ett nationellt stöd för att utjämna prisskillnaden mellan fossilt och förnybart drivmedel. Premien är tänkt att administreras på samma sätt som dagens återbetalning av skatt på fossil diesel. Sökanden anger hur många liter drivmedel som förbrukats i yrkesmässig jord-, skogs- eller vattenbruksverksamhet. Företagen ansöker om premien efter att förbrukningen ägt rum och premien betalas ut retroaktivt. Biopremien skulle göra att FAME får ett likvärdigt pris jämfört med fossil diesel. Energimyndigheten föreslås ansvara för administration av premien och att justera storleken på premien så att inte en överkompensation sker. Utredningens beräkningar indikerar att biopremien skulle kunna minska jordbrukets utsläpp med mellan 90 000 och 125 000 ton CO₂e år 2025. Att biogas inte föreslås omfattas av biopremien beror på att biogasproduktionen redan är subventionerad genom flera produktionsstöd.

FAME (Fatty Acid Methyl Esters) baseras på olika vegetabiliska och animaliska fetter och oljor. När råvaran i FAME är raps kallas drivmedlet RME (rapsmetylester). Hela 93 % av den RME som säljs i Sverige är tillverkad av importerad raps. Det höga importberoendet gäller även råvarorna till HVO (hydrerade vegetabiliska oljor eller animaliska fetter) och etanol. Enligt företagets rapportering enligt hållbarhetslagen baserades 88 procent av de hållbara biodrivmedel som användes i Sverige under 2020 på råvaror från andra länder.

WWF anser att hållbara biodrivmedel har en roll i klimatomställningen. Biopremien kan vara ett effektivt sätt att öka användningen av biodrivmedel inom jord- skogs- och vattenbruket. Biopremien måste dock utformas på ett sätt som inte driver på avskogning och som tar hänsyn till att hållbar biomassa är en begränsad resurs som efterfrågas i flera olika branscher i många

länder. Utredaren skriver att "ökad användning av biodrivmedel skulle kunna leda till ett skifte mot drivmedel tillverkade i Sverige av inhemska råvaror". Men utredaren utvecklar inte resonemanget och WWF ifrågasätter antagandet att ytterligare ett styrmedel för ökad användning leder till ökad inhemsk produktion. Användningen av biodrivmedel i Sverige har under lång tid varit hög i ett internationellt perspektiv, utan att leda till ökad inhemsk produktion från svensk biomassa/råvara. Teknikutveckling kommer inte att komma till stånd genom styrmedel som enbart ökar efterfrågan på biodrivmedel, utan de behöver kompletteras med kraftfulla satsningar på forskning, utveckling och demonstrationsanläggningar av nya biodrivmedelstekniker samt ökade incitament för inhemsk produktion.

WWF menar därför att införandet av en biopremie behöver utvärderas med jämna intervall för att kontrollera att en eventuell ökad användning av hållbara biodrivmedel följs av en ökad inhemsk produktion av biodrivmedel, som bygger på ett hållbart uttag av inhemsk biomassa. Det är inte rimligt att Sverige köper upp stora delar av världsmarknaden för biodrivmedel, trots relativt goda förutsättningar till hållbart uttag av inhemska biomassatillgångar jämfört med många andra länder. Enligt den senaste uppskattningen (Börjesson 2021) kan tillförseln av biomassa från halm, gödsel och organiska restprodukter, biomassa från outnyttjad åkermark (ex gröna raffinaderier) samt slytäkt av igenväxningsvegetation uppgå till cirka 19-29 TWh till år 2050. WWF stödjer däremot inte beskogning på 100 000 hektar med snabbväxande lövträd på nedlagd åkermark (hybridasp, poppel eller andra trädslag), vilket skulle kunna ge ytterligare 2-4 TWh enligt samma studie. Att ställa om ytterligare åkermark till skog i skogs- och mellanbygder vore negativt för biologisk mångfald och med tanke på klimatförändringen behöver odlingsbar mark bevaras för att möta framtida utmaningar i livsmedelsförsörjningen. Enligt WWF måste främmande trädslag såsom hybridasp och poppel dessutom genomgå en ordentlig miljöanalys, miljöprövning och reglering innan eventuell användning kan tillåtas. Hybridasp kan hybridisera med vår inhemska asp, vilket innebär ekologiska risker.¹⁰

Arealen åkermark har minskat med över en miljon hektar de senaste 100 åren i Sverige, från 3,8 miljoner hektar åker år 1918 till 2,6 miljoner hektar år 2020. Sedan 1990 har åkerarealen minskat med nästan 300 000 ha.¹¹ Merparten av den tidigare åkermarken har övergetts eller beskogats. Att ytterligare minska arealen jordbruksmark som kan användas för livsmedelsproduktion minskar Sveriges redan låga självförsörjningsgrad och ökar vårt ekologiska fotavtryck i andra delar av världen genom ökad import av mat och biodrivmedel. Sett i detta historiska perspektiv stämmer utredarnas konstaterande att det inte råder konkurrens om den svenska åkerarealen för odling av mat eller odling av energigrödor. Det mest överhängande hotet mot svensk åkermark är ytterligare nedläggning. Av dagens svenska vallodlingen på cirka 1 miljon hektar används dessutom cirka 30 procent (300 000 hektar) för att odla foder till hästar, som hålls som sällskapsdjur (fritidsintresse).¹² Lägg därtill att cirka 160 000 hektar trädas och en stor del av vallen sköts extensivt.¹³ Givet gynnsamma ekonomiska förutsättningar finns således stor potential att öka produktionen av biomassa för biodrivmedel och mat från svensk åkermark på befintlig eller nyligen övergiven åkermark, utan negativa externa effekter genom indirekt ändrad markanvändning. Till dess att mer hållbara alternativ är framtagna för jordbrukets fältmaskiner är en politik som gynnar användning och produktion av biodrivmedel från restprodukter och hållbart odlade grödor (i enlighet med de hållbarhetskriterier som fastställts inom ramen för Förnybarhetsdirektivet) att föredra framför fortsatt användning av fossila drivmedel inom jordbrukssektorn. Tillgången till biomassa är dock begränsad och med klimatförändringen kommer trycket på åkermarken att öka även i Sverige, vilket kan leda till nya prioriteringar.

Fotnoter:

1. Enligt Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens Veterinärmedicinska anstalt ska målet med Sveriges försörjningsförmåga vara att tillse att hela befolkningen har tillgång till den mängd och sammansättning av säkra livsmedel, inklusive dricksvatten, som behövs för att upprätthålla sin hälsa under minst en tremånadersperiod av höjd beredskap och samhällsstörningar.
2. Självförsörjningsgrad är ett statistiskt mått på hur stor andel av de livsmedel som konsumeras som har svenskt ursprung. En del av importen kan förklaras med konsumenternas preferenser. Annat beror på naturliga faktorer, kaffe, kakao och tobak till snus kommer alltid att behöva importeras.
3. [jonsell_m_hedin_j_170913.pdf \(slu.se\)](#)
4. Börjesson, P. (2021). Potential för ökad tillförsel av inhemsk biomassa i en växande svensk bioekonomi – en uppdatering. Lunds universitet. Avdelningen för miljö- och energisystem
5. CBM:s skriftserie nummer 100, 2014. Sly- en outnyttjad energiresurs.
6. Styrmedel för nya biodrivmedel - Behov och utformning av styrmedel för att främja produktion av biodrivmedel med nya tekniker, ER 2021:22.
7. <https://www.wwf.se/hav-och-fiske/baltic-stewardship/>
8. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/12/klimatklivet-utvidgas-till-att-stodja-biogasanlaggningar-for-elproduktion/>
9. Fördjupad analys av svensk klimatstatistik 2018. Naturvårdsverket Rapport 6848
10. [faktaskog_12_2013.pdf \(slu.se\)](#)
11. <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2021-08-16-langa-tidsserier---basstatistik-om-jordbruket-aren-1866-2020#h-Jordbruksmarkensanvandning>
12. https://research.chalmers.se/publication/517805/file/517805_Fulltext.pdf
13. <https://www.iva.se/globalassets/bilder/projekt/vagval-klimat/201910-iva-vagval-for-klimatet-delrapport5-g.pdf>

För Världsnaturfonden WWF

Gustaf Lind
Generalsekreterare

Jenny Jewert
Jordbruksexpert